

Vážení přátelé,

přinášíme vám letní číslo časopisu *Knihovna: knihovnická revue*. Příspěvky recenzované části (oba z pera kolegů z Odboru ochrany knihovních fondů Národní knihovny ČR) se věnují péči o knihovní fondy za účelem jejich preventivní ochrany a nedestruktivním metodám zkoumání knižních svazků. Tématem prvního článku jsou klimatické podmínky dlouhodobého uchovávání knihovních materiálů, konkrétně jejich měření v depozitářích Národní knihovny ČR (měření fyzikálních parametrů ovzduší jako jsou teplota, relativní vlhkost a světlo a parametrů chemických – koncentrace vnějších a vnitřních vzdušných polutantů). Zvláštní pozornost byla věnována kvalitě ovzduší v tzv. Barokním sálu Klementina, který jako jediný z depozitářů slouží k uložení historických knižních fondů a zároveň je v rámci tzv. turistické trasy přístupný veřejnosti, což kvalitu vnitřního ovzduší přirozeně zhoršuje.

Druhý příspěvek pojednává o výzkumu informací skrytých v knihách a knižní vazbě. Tyto informace se získávají za pomoci nedestruktivních metod (v tomto případě bez porušení vrchních vrstev svazků), jednou z nich je rentgenové záření či radiografie. U historických fondů se v knižních vazbách vyskytují určité druhy recyklovaných materiálů (například rozřezaná pergamenová fólia aj.). Tyto materiály nejenže mohou být starší než samotná kniha a jsou často i nedocenitelné hodnoty, zároveň tímto průzkumem mohou být odhalena i skrytá poškození a volit co nevhodnější restaurátorské postupy.

Polští kolegové nám poslali svoji výzkumnou zprávu týkající se polských populárně vědeckých časopisů a jejich vývoji od vzniku tohoto typu periodik v Polsku v polovině 18. století až do roku 1939. Úlohou populárně vědeckých časopisů bylo (stejně jako dnes) informovat čtenáře o vědeckém pokroku, výzkumech, objevech apod. Tento příspěvek, který je zprávou o výzkumném projektu financovaném polským Národním vědeckým centrem, přináší informace o různých fázích této vědecké práce a prezentuje doposud získané výsledky.

Autorka z Divadelního oddělení Národního muzea nám představuje výsledky velmi zajímavého teatrologického výzkumu dokumentů, o kterých jsme v knihovnách doposud mnoho nevěděli, a sice divadelních cedulí. Divadelní cedule – na rozdíl od divadelního plakátu informují o jednotlivých představeních, nikoli „jen“ o inscenaci jako takové – jsou cenným historickým pramenem a jejich sbírky jsou v českých institucích velmi bohaté, proto si zaslouhují větší míru zpřístupnění pro studijní a badatelské účely, a to i moderními prostředky, jakým jsou databáze. Výsledkem projektu *Cesta k divadlu*, na němž participovaly kromě Divadelního oddělení Národního muzea ještě Institut umění – Divadelní ústav a Moravské zemské muzeum, je připravovaná databáze divadelních cedulí, mapa výskytu

cedulí na území České republiky, metodika zpracování cedulí a také výstava. Několik divadelních cedulí se nachází i ve fondech Národní knihovny ČR. Článek je doplněn mnoha zajímavými fotografiemi nejen divadelních cedulí samotných.

I koronavirus se dotkl obsahu našeho časopisu. Kolega Zdenko Vozár (oddělení technické podpory aplikací NK ČR) napsal článek pojednávající o zpřístupnění digitálních knihoven pro vysokoškolské studenty a výzkumníky „v době koronavirové“ – v období nouzového stavu v České republice (březen–květen 2020). Na základě jednání s agenturou (kolektivním správcem autorských práv) Dilia a díky vstřícnosti a pochopení vedení Dilie byl v době karantény, a tedy i fyzické nedostupnosti autorských děl, zajištěn vzdálený přístup k digitalizovaným dokumentům Národní knihovny ČR a několika dalších velkých knihoven – za předem dohodnutých podmínek, zamezujících zneužití přístupu k dílům chráněným autorským zákonem. O tom, jak toto opatření pomohlo našim uživatelům v dobách nelehkých, svědčí obrovský nárůst přístupů k databázi systému Kramerius, který digitalizovaná díla zpřístupňuje. Budiž nám to povzbuzením pro další práci. Poselství tohoto příspěvku zní jasně – autor nabádá k zamyšlení se nad stagnací služeb veřejnosti a nad funkcí digitálních knihoven a repozitářů. I toto by mohla a měla být cesta k podpoře kultury a vzdělání.

Slovenský kolega nám zaslal zajímavý článek o působení Čechů a Moravanů v Univerzitnej knižnici v Bratislave v období 1919–1939. První část článku se věnuje vzniku, umístění a fungování knihovny. Přináší ale hlavně zajímavá fakta o tamějším působení a životě lidí, kteří jsou významně spjatí s rozvojem knihovnictví v České republice a jména některých z nich jsme si připomínali v loňském roce v souvislosti se stým výročím přijetí tzv. prvního knihovnického zákona. Češi původem, např. Dr. Jan Emler nebo Dr. Josef Schützer, se nesmazatelně zapsali do historie i této pozoruhodné slovenské instituce. Článek je věnován nejen výše jmenovaným dvěma ředitelům, ale i řadovým zaměstnancům této knihovny. V období 20.–30. let byl podíl českých a moravských knihovníků v této instituci 50–60 %. Článek vznikl na základě autorova bádání a pečlivého studia dobových materiálů.

Náš milý spolupracovník, kolega, autor odborných článků a výzkumů prof. Jiří Trávníček oslavil na začátku roku 2020 (v únoru) životní jubileum. Zveřejňujeme zdravici z pera prof. Grzegorz Niecie z krakovské univerzity a prof. Trávníčkovi přejeme pevné zdraví, životní optimismus i elán a hodně sil do další práce.

Recenze informuje o publikaci Kamila Boldana *Počátky českého knihtisku*. Tato publikace je určena jak laické, tak odborné veřejnosti. Popisuje knihtisk, dějiny knihtisku, významná díla apod. Recenzi zpracovala naše kolegyně Renáta Modráková.

Pravidelná rubrika Tipy z Knihovny knihovnické literatury přináší upozornění na devět zajímavých titulů z fondu Knihovny knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

V rubrice Novinky zahraniční knihovnické literatury najdete část, monotematicky zaměřenou na služby monitoringu informací, jejich analýzy a adresných služeb.

Časopis se vám dostává do rukou v červnu. Máme za sebou zatěžkávací zkoušku v podobě koronavirové pandemie. Myslím, že jsme dokázali, že se knihovny jen tak něčeho nezaletnou a překonají leccos – od nástupu páry, přes elektrifikaci, computerizaci a robotizaci i coronavirus. Byly, jsou a budou tady vždy pro svoje uživatele.

Nezapomeňte prosím na termíny uzávěrek...

Za redakci přeji pěkné počtení.
Renáta Salátová